

Jasper Krommendijk: *National Courts and Preliminary References to the Court of Justice*. Cheltenham: Elgar Studies in European Law and Policy, 2021, 224 stran.

JAN RAMPAS*

Jasper Krommendijk se ve své nejnovější monografii zabývá otázkou vztahu mezi vybranými národními soudy a Soudním dvorem Evropské Unie (dále jen „Soudní dvůr“) v rámci řízení o předběžné otázce dle článku 267 Smlouvy o fungování EU. Na základě analýzy rozhovorů s reprezentativním vzorkem soudců z Velké Británie, Irské republiky a Nizozemského království se zaměřuje na motivaci národních soudců pokládat předběžné otázky a na faktory, které je při tom ovlivňují, snaží se zjistit, zda a jak jsou národními soudci aplikovány a interpretovány výjimky z povinnosti položit předběžnou otázku dle věci *CILFIT*,¹ odhalit smýšlení národních soudců o rozsudcích Soudního dvora a také to, jakou úroveň legitimacy vůbec jeho rozhodování přiznávají, jakou od něj získávají zpětnou vazbu a zda jeho závěry následují.

Monografie je rozdělena do osmi kapitol. Po úvodní kapitole zaměřené na metodologii a zdůvodnění výběru výše uvedených unijních zemí² (kritériem byl počet položených předběžných otázek na milion obyvatel v letech 2009–2015) společně se zhodnocením použité metody výzkumu pomocí rozhovorů se druhá kapitola zaměřuje na kontrast mezi právním formalismem a pragmatismem u dotazovaných soudců při rozhodování o (ne)položení předběžné otázky se závěrem o převažujícím pragmatismu. Ten má vést k rozhodnutí nepoložit předběžnou otázku zejména tehdy, pokud se soudci domnívají, že jsou sami dostatečně schopni právní otázku zodpovědět, nebo když neočekávají od Soudního dvora užitečnou odpověď. Tak je tomu dle Krommendijka především u britských soudců vyšších soudů.

Třetí kapitola představuje další nepolitické úvahy a faktory ovlivňující rozhodování o (ne)položení předběžné otázky. Mezi ně má patřit kupříkladu přesvědčení o roli soudu v justičním, příp. politickém systému státu. Zde staví Krommendijk do kontrastu preferenci nizozemských soudů, aby předběžné otázky podávaly soudy poslední instance, a to vzhledem k jejich významu v procesu tvorby práva, vyšší odbornosti a potřebnému času, oproti irské zásadě „lepší dříve, než později“ s pokládáním předběžných otázek poměrně brzy v řízení. Britské soudy pak představují pomyslnou střední cestu mezi oběma postupy. Dalšími faktory jsou znalost řešené problematiky, profesní specializace soudce, znalost unijního práva, stejně jako osobní motivy (hledisko zvýšení či ztráty reputace mezi kolegy podáním předběžné otázky, uplatnění znalostí z předchozí praxe v soukromém sektoru atp.), institucionální fungování národních soudů, množství nových věcí a délka potřebná pro jejich vyřízení, a konečně role účastníků řízení před národním soudem. Ač je totiž pouze na úvaze soudu, zda předběžnou otázku položí, bývá přesto názor účastníků řízení britskými a irskými soudy významně zohledněn, zatímco u nizozemských soudů je tomu zcela minimálně.

Čtvrtá kapitola navazuje zkoumáním politicko-strategických důvodů. Přitom Krommendijk rozlišuje mezi situacemi, kdy národní soudy některé otázky z řešení Soudním dvorem cíleně vynechávají, některé naopak pokládají s úmyslem, aby bylo vyjasněno sporné ustanovení národního práva nebo

* Autor působí jako asistent soudce Městského soudu v Praze a jako externí doktorand na katedře evropského práva PF UK. E-mail: jan.rampas@seznam.cz.

¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci C-283/81, *CILFIT v. Ministero della Sanità*.

² V době psaní monografie byla Velká Británie stále členem EU a – jak uvádí sám Krommendijk – v určitých oblastech unijního práva mohou britské soudy podávat předběžné otázky i po jejím vystoupení. K tomu blíže KROMMENDIJK, J. *National Courts and Preliminary References to the Court of Justice*, Cheltenham: Elgar Studies in European Law and Policy, 2021, str. 8.

nejasná národní praxe, a situacemi, kdy jsou předběžné otázky pokládány soudy nižších stupňů s cílem „obejít“ národní procesní hierarchii a vyhnout se tak možnému budoucímu zrušení jejich rozhodnutí soudem vyššího stupně (tak tomu má být u nizozemských soudů v otázkách migrace a azylu). Vedle toho upozorňuje na mnohdy přítomný úmysl národního soudu dopřát pozornost určité otázce vyžadující politické řešení v rámci Unie jako celku. Politicko-strategické důvody však Krommendijk vidí jako méně významné nežli důvody a faktory rozebírané v prvních třech kapitolách.

Pátou a šestou kapitolu lze považovat za nejpřínosnější části pro navazující bádání. Zabývají se již přímo vztahem mezi národními soudy a Soudním dvorem a dojmy a pocity, které jeho činnost v rámci řízení o předběžné otázce u národních soudů vyvolává. Podstatným závěrem zde je, že Soudní dvůr vede s národními soudy spíše vertikální dialog s menší kooperací. Krommendijk v této souvislosti hovoří u Soudního dvora o mentalitě „slonovinové věže“. Pozitivně není ze strany národních soudců hodnocen ani fakt, že v rozhodnutích, v nichž Soudní dvůr zaujme zcela opačný právní názor oproti názoru prezentovanému ve stanovisku generálního advokáta, toto své uvažování přesvědčivě nevysvětluje. Jako problematická se také jeví praxe „přeformulování“ položených předběžných otázek, kdy nemusí být původně položená otázka nakonec vůbec zodpovězena, nebo je zodpovězena neurčitě, stejně jako spíše menší zohlednění vnitrostátních specifík referovaných otázek a dopadů rozsudku na členské státy. K tomu Krommendijk připomíná, že z pouhého faktu, že se národní soudy řídí rozsudky Soudního dvora, nelze vyvozovat skutečnou „realitu“ vztahu mezi těmito soudy ani ochotu národních soudů pokládat předběžné otázky. V této souvislosti Krommendijk dochází k závěru o žádoucím zefektivnění procedury podávání předběžných otázek se zřetelem ke kritice výše, potřebě zlepšit komunikaci s národními soudy

a o nutnosti uvolnit značně rigidní podmínky stanovené ve věci *CILFIT*.³

Závěr o tom, že následování právního názoru vysloveného v rozsudku Soudního dvora národními soudy (k čemuž má docházet takřka vždy) bez dalšího neznamená, že by byly tyto soudy spokojeny s interakcí se Soudním dvorem a kvalitou některých jeho rozhodnutí, je poté zopakován i v kapitole sedmé. Reakcí předně britských soudů je pak často opětovné položení předběžné otázky. Osmá, závěrečná kapitola obsahuje srovnání výsledků ze tří zkoumaných členských států Unie a shrnutí dosažených závěrů.

Monografie představuje originální příspěvek na poli zkoumání vztahů mezi soudy členských států EU a Soudním dvorem a ve značné míře zohledňuje subjektivní hledisko uvažování národních soudců a celkový pohled z justiční praxe. Je proto přínosná nejen pro badatele zabývající se řízením o předběžné otázce, ale také pro samotné národní soudce a právní praktiky. Nelze se však ubránit dojmu, že autor nevybral dostatečně reprezentativní vzorek členských států. Jak totiž v knize několikrát poznamenává, irský a britský právní systém vykazují značné podobnosti a vycházejí částečně ze stejných právních tradic. Kromě toho nelze pominout, že Velká Británie není vzhledem k jejímu vystoupení z Evropské unie vhodným substitutem za zbylých dvacet pět unijních států. Místo ní by se nabízely spíše státy povahou (a počtem položených předběžných otázek) „euroskeptické“, jako Francie, Španělsko či Itálie, nebo členské země, které přistoupily do Unie po roce 2004 a v rámci své rozhodovací činnosti vycházejí z rozdílné právně-politické zkušenosti než země západní Evropy. Vhodným vzorkem pro komparaci by byla vzhledem ke značně specifickému vztahu Spolkového ústavního soudu k monopolu Soudního dvora na výklad unijního práva také Spolková republika Německo. Komparace těmito státy tak čeká až na autory, kteří by chtěli na Krommendijkovu jinak značně novátorskou a podnětnou monografii navázat.

³ K jejich potvrzení a upřesnění v mezidobí došlo rozsudkem Soudního dvora ze dne 6. 10. 2021 ve věci C-561/19, *Consorzio Italian Management*.